

Toespraak Voorjaarsforum 2017 – algemeen directeur Marc van den Tweel

Uitgesproken 31/03/2017, te Amersfoort.

Gesproken woord geldt.

Dames en heren, dank u wel.

Het kan niet vaak genoeg gezegd worden: Nederland is een prachtig land. We hebben de beste gezondheidszorg van Europa. We staan wereldwijd in de top tien als het gaat over onderwijs, veiligheid en innovatiekracht. We zijn koplopers als het gaat over de kwaliteit van onze rechtsstaat en de gelukservaring van de bevolking. Voor 2017 wordt geen begrotingstekort verwacht. Dames en heren, het is hier bijzonder goed toeven.

Daar zijn we niet vanzelf gekomen. De oudste omschrijving die van Nederland bekend is, stamt uit de eerste eeuw van onze jaartelling. En is op papier gezet door de Romeinse historicus Tacitus. Tacitus ging met de Romeinse troepen mee op veldtocht. Alle streken die hij bezocht beschreef hij met lyrische formuleringen en lofzangen. Behalve Nederland. Het lukte hem uiteindelijk ternauwernood om één zin uit zijn pennenvaar te persen: 'Nederland: afgrijselijk door zijn wouden, stinkend door zijn moerassen'. Keer op keer vroegen de manschappen zich af of Nederland nou bij het land hoort of bij de zee. Duidelijk is dat de Romeinen er geen goed woord voor overhadden. Over die moerasdelta aan de Noordzee, en over de beklagenswaardige ploeteraars die hier, in de drek, in hun levensonderhoud moesten voorzien.

Toch bleek juist die achterstand misschien wel onze grootste voorsprong. Want om hier te kunnen overleven moest er worden samengewerkt. Dus sloegen hier in de vroege Middeleeuwen de burgers de handen ineen om zich gezamenlijk te beschermen tegen overstromingen. En dat ging er niet kinderachtig aan toe. Het inpolderen van de Zeeuwse eilanden zoals we die tegenwoordig kennen, was letterlijk monnikenwerk. In 1200 werd het eerste officiële waterschap opgericht: democratisch gekozen. Het tegenwoordig soms zo verfoeide 'polderen' verdient eigenlijk een ereplaats in ons immateriële culturele erfgoed. Aan het begin van de 20e eeuw had ons land enkele duizenden waterschappen. Soms met overlappend grondgebied en tegenstrijdige doelstellingen. 'Bestuurlijke drukte' blijkt een typisch Nederlandse uitvinding. En dus één van allen tijden.

Wie naar Nederland kijkt, ziet een fysieke weergave van eeuwenlange samenwerking. Ploeteren. Verschillen benutten om te komen tot innovatieve oplossingen. Op zoek naar de gulden middenweg ook. Optimisme, vertrouwen en vooruitgangsgeloof kregen een duw in de rug. Zo kon ons land zich ontwikkelen tot een natie van handelaren, wetenschappers, waterbouwers. Op zoek naar nieuwe wegen. Het maakt Nederland tot het fascinerende land dat we zijn. God made the Earth, but the Dutch made Holland.

Dames en heren, u kent misschien het grapje van de olifant en de muis. Die lopen samen over een brug. De muis kijkt heel trots omhoog naar de olifant en zegt: wat stampen we hard hè?! We lijken misschien een beetje op de muis als we Natuurmonumenten een plek geven in deze geschiedschrijving van ons land. Maar toch... Ook Natuurmonumenten werd 112 jaar geleden opgericht in die traditie van vooruitgangsgeloof. In de woorden van onze oprichter Jac. P. Thijssen: *Wanhoopt nooit aan vooruitgang*. Thijssen's inzet om natuur veilig te stellen was niet bedoeld als daad tegen de vooruitgang. Tegen andere belangen. Of tegen de samenleving. Thijssen zag natuurgebieden juist als een onmisbaar onderdeel van een gezonde samenleving. Natuurwetenschappelijke schatten die voor de eeuwigheid veilig worden gesteld. Maar natuur moest vooral ook beleefd worden. Om mensen gelukkig en gezond te houden.

Wat Thijssen eigenlijk deed, was de overheid aan haar oren trekken. Hij hield een dringend pleidooi. Hij zei: laten we in al onze welvaart en vooruitgang niet vergeten om te zorgen voor waarden die daarin niet automatisch veilig zijn. Waarden die bescherming verdienen. Omdat ze van betekenis zijn. Ook als ze niet in geld uitgedrukt kunnen worden of bijdragen aan economische winst op korte termijn. Thijssen was ook schrijver. En in zijn columns gaf hij gemeenten die daar onvoldoende rekening mee hielden er genadeloos van langs. Ik vraag me af of we Thijssen tegenwoordig zouden beschouwen als een 'boze burger', maar ik denk het niet. Eerder als een betrokken burger. Hij bleef zelf niet langs de zijlijn staan, maar organiseerde maatschappelijke kracht en betrokkenheid. Om bij te dragen aan wat niemand mocht vergeten: bescherming van natuur en landschap.

En, dames en heren, die oproep is vandaag de dag onverminderd relevant. Nederland is een heel mooi land. Dus we hebben alle reden voor optimisme en vertrouwen. En we staan voor uitdagingen. Ons laaggelegen land is buitengewoon kwetsbaar voor klimaatverandering. En we zijn met 17 mensen. Eén van de volste ter wereld. We willen allemaal fijn wonen, werken, ontspannen, gezond eten, niet beperkt worden in het gebruik van energie. We benutten onze ruimte superintensief. En juist door dat intensieve gebruik, is de vraag hoe we oog houden voor onze landschappen zo belangrijk. Hoe we onze leefomgeving mooi en gezond houden. Hoe we omgaan met de 35.000 soorten planten en dieren waarmee we ons kluitje op de aarde delen.

In de politieke drukte van alle dag lijken die vragen soms minder dringend. Maar dat zijn ze niet. Na tientallen jaren natuurherstelwerk nemen planten en dieren in natuurgebieden nu voorzichtig toe. Maar buiten die gebieden dreigen veel soorten alsnog te verdwijnen. Mooie landschappen glijpen ons voorgoed door de vingers. Er wordt gebouwd op ondoordachte plekken. Bodem, lucht en water zijn zwaar belast, als gevolg van intensieve landbouw. Langzaam maar zeker kleurt ons prachtige land steeds grijzer.

Zo ver hoeft het niet te komen. En zover willen we het niet laten komen. Daarom presenteren we vandaag onze Agenda voor een groen en gezond Nederland. Een agenda met 25 concrete voorstellen die de komende vier jaar uitgevoerd kunnen worden. Zie het als een handreiking aan het

volgende kabinet. Zie het als een 'thematisch regeerakkoord'. Opgesteld door een brede coalitie. Een coalitie van 13 maatschappelijke organisaties.

Het valt u misschien op dat er geen collega natuur- en milieuorganisaties onder de opstellers staan. Een groene agenda met hen had absoluut ook tot de mogelijkheden behoort. We kennen elkaar goed. Ieder met een net wat andere focus en zo werken we dagelijks op heel prettige wijze samen. Het zou zonder twijfel tot een mooi en inspirerend resultaat hebben geleid. Maar de uitdaging die wij onszelf stelden was een andere. We wilden verkennen of het mogelijk was om een agenda op te stellen voor een groene impuls. Juist met *andere* maatschappelijke spelers. Omdat natuur geen geïsoleerde waarde is en je haar dus zo ook niet kunt beschermen. Zou het lukken om samen met de LTO ambities te formuleren voor de vergroening van onze landbouw? Of met de vereniging van Nederlandse projectontwikkelaars voor de bescherming van onze landschappen?

Het is gelukt. Hier op dit Voorjaarsforum presenteren wij ons eigen maatschappelijke lente-akkoord. Een lente-akkoord waarmee we de formateur uitnodigen om ook een frisgroene koers te varen. Ik ben blij dat onze akkoordpartners deze *challenge* met ons zijn aangegaan. Met als resultaat een agenda voor een offensief natuur- en landschapsbeleid. Een 'inclusief offensief'. We willen beleid bepalen terwijl we elkaar aankijken. Niet met de ruggen naar elkaar toe. Niet denkend in tegenstellingen, maar denkend aan de toekomst van ons land en van onze planeet. Niet langer boeren tegen natuurbeschermers. Economie versus ecologie. Of behoud versus ontwikkeling. Dat is in niemands belang – en al helemaal niet in dat van ons land en onze leefomgeving. We zijn eruit: we doen het liever samen. In verkiezingstijd werd smachtend uitgekeken naar de *gamechanger*. Nou ik hoop dat wij er hier vandaag alsnog een voor u hebben. Ik hoop dat dit de *gamechanger* wordt. Dat we ons in 2017 over belangen, sectoren en politieke kleuren heen, samen hard maken voor de grote uitdagingen die voor ons liggen.

We hebben ze voor u gebundeld in vijf thema's. Ten eerste: ons landschap. Ons verzoek is niet om de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland stil te leggen. Ons pleidooi is om Nederland zo vorm te geven dat ruimtelijke ontwikkeling plaatsvindt met liefde voor het landschap. Dat vraagt om leiderschap. En om regie. Anders wordt ons landschap een rommeltje. Het is niet altijd eenvoudig, maar het kan. Dat hebben we onlangs gezien met de ondertekening van het nationale kustpact. We maakten met zestig overheden en maatschappelijke organisaties afspraken over een betere bescherming van kustlandschappen. Een pact dat onze mooie kust beschermt, maar niet op slot zet. We vragen de overheid niet om nieuwe wetboeken, maar wel om aandacht voor het landschap.

Als tweede: landbouw en voedselvoorziening. Ik heb me in mijn werk over weinig zaken zo verbaasd als over de kloof die er lijkt te bestaan tussen boeren en natuurbeschermers. Boeren zorgen voor ons eten. Laten we hen daar, om te beginnen, dankbaar voor zijn. Laten we ook erkennen dat de agrarische sector bestaat uit hardwerkende vakmensen die onmisbaar voor onze samenleving. En laten we hen daarna de hand reiken en gezamenlijk constateren dat de route van intensivering ook

een keerzijde heeft. Dat de grenzen zijn bereikt. Dat we samen met boeren kunnen werken aan een vitale sector die opereert binnen milieugrenzen. Laten we ons samen hard maken voor een transitie naar natuurinclusieve landbouw. Waarbij de boer een eerlijke vergoeding krijgt voor de maatschappelijke diensten die hij levert.

Als derde: klimaatverandering en water. Nederland kan een nieuwe impuls geven aan zijn internationale toppositie op het gebied van watermanagement. Door zoveel mogelijk te bouwen mét de natuur. We laten het zien bij de Marker Wadden. Door nieuwe *building with nature*-technieken maken we het Markermeer weer gezond en leggen spectaculaire natuur aan. De techniek waarmee we slib invangen en de kennis die we daarbij opdoen, kan behulpzaam zijn elders ter wereld waar landen kampen met de gevolgen van de stijgende zeespiegel. We vragen de overheid te investeren in deze integrale oplossing. Een investering waar Nederland profijt van heeft. Herstelde natuur, een aantrekkelijker vestigingsklimaat en schoner drinkwater.

Als vierde: natuur en biodiversiteit. We vragen het kabinet om een extra impuls te geven aan het verbinden van natuurgebieden. Zodat dieren en planten beweegruimte krijgen. Ze niet te op te sluiten in groene snippers en ze daarmee onnodig kwetsbaar maken. Iedereen erkent het belang van het Nationaal Natuurnetwerk. En in 2027 moet het af zijn. We hebben het met elkaar afgesproken, maar er echt een tandje bij. Laten we ons natuurlijke kapitaal koesteren. In het Natuurnetwerk, maar ook op het platteland, in de stad, in de tuin en het dak.

En tenslotte, als vijfde: burgerbetrokkenheid. Nederland heeft een heel sterk maatschappelijk middenveld. In geen land ter wereld zijn zoveel mensen donateur van goede doelen. De overheid kan – en moet – dat koesteren. Als mensen ervoor kiezen om met hun eigen geld bij te dragen aan het publieke belang, dan het past het niet om daarvoor geld te rekenen. Behoud dus de vrije aftrekbaarheid van giften. Dan past het niet dat de overheid aan fondsenwerving gaat doen bij haar eigen burgers. De betekenis van de Nederlandse goede doelen loterijen voor de samenleving is groot. Sigrid van Aken ging daar eerder al op in. Bij de herziening van het loterijstelsel verdient die maatschappelijke betekenis het om beschermd en behouden te blijven. De zo gewenste participatiesamenleving kan er alleen komen als we onze *civil society* sterk en gezond houden.

Dames en heren, ik rond af.

We staan aan het begin van een complexe formatieperiode. Het ligt in de rede dat er een vier- of vijfpartijen coalitie uit de bus zal komen. Een regenboogcoalitie is op komst. Voor mij zit de echte regenboog hier vandaag in de zaal. Met elkaar vertegenwoordigt u bijna alle kleuren die het Nederlandse buitengebied kent. Ik vind het buitengewoon eervol dat u hier bent: vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, de bancaire sector, waterbeheer, kennisinstututen, collega natuur- en milieuorganisaties, recreatieondernemers, bestuurders en medewerkers van overheden, musea,

agrariërs, projectontwikkelaars en brancheorganisaties. Gezamenlijk bent u de kleurstof, de smaakmaker en uiteindelijk ook de koersbepaler van ons mooie land.

Ik wil dan ook afronden met een uitnodiging aan u. Mijn uitnodiging aan u is om mee te doen. Beschouwt u ons 'maatschappelijk regeerakkoord' vooral als het uwe. Als een levend document. Als een handreiking om bij aan te sluiten en aan bij te dragen. Kom met uw eigen ideeën en voorstellen. Verrijk onze voorstellen met uw kennis en ervaring. Laten we samen deze handreiking aan de nieuwe regering zóveel maatschappelijke ruggensteun geven dat een toekomstig kabinet er niet aan voorbij kan gaan. Laten we samen vormgeven aan deze *gamechanger*.

Alleen samen kunnen we ons land de komende vier jaar écht groener en gezonder maken. Mijn oproep aan u is om daaraan bij te dragen. Door onze belangen met elkaar te verbinden. Door onze opvattingen te vernieuwen. Door vindingrijk te blijven. Door frisgroen, inclusief en offensief te zijn.

Dank u wel.